

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Z zagadnień wypożyczania zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej

Author: Renata Mateusiak, Izabela Dziwis-Kika, Katarzyna Pyrek

Citation style: Mateusiak Renata, Dziwis-Kika Izabela, Pyrek Katarzyna. (2018). Z zagadnień wypożyczania zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej. W: M. Kycler, D. Pawelec, B. Warzachowska (red.), „Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w pięćdziesięciolecie istnienia” (S. 175-201). Katowice : Oficyna Wydawnicza Waław Walasek

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Renata Mateusiak
przy współpracy
Izabeli Dziwis-Kiki, Katarzyny Pyrek
Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Z zagadnień wypożyczania zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej

Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka jako biblioteka hybrydowa wykorzystuje przestrzeń zarówno wirtualną, jak i fizyczną oraz oferuje dostęp do wielu źródeł drukowanych i elektronicznych. Taki model biblioteki najlepiej odpowiada potrzebom użytkowników współczesnych bibliotek akademickich, stwarzając zupełnie nową jakość w dziedzinie usług biblioteczno-informacyjnych¹. Centrum udostępnia wszystkie typy dokumentów, niezależnie od nośnika, na jakim się znajdują: książki, czasopisma, bazy danych, teksty elektroniczne, materiały audiowizualne, multimedialne oraz zbiory dostosowane do specjalnych grup użytkowników, np. osób niepełnosprawnych².

Jedną z najbardziej rozwiniętych form udostępniania zbiorów biblioteki jest udostępnianie ich na zewnątrz biblioteki przez wypożyczanie ich do domu czy miejsca pracy. Wypożyczanie zaufanym użytkownikom, członkom znanej grupy społecznej, znajomym czy rodzinie, znane było już w czasach starożytnych, ale rozkwit tej formy udostępniania zbiorów przypadł na II połowę XIX wieku. Obecnie wypożyczanie do domu poszczególnych jednostek zbioru bibliotecznego jest najbardziej rozpowszechnioną formą udostępniania zbiorów³.

¹ G. ŁĄCKA: *CINiBA – biblioteka otwarta. Sprawozdanie z uroczystego otwarcia (Katowice 12 października 2012)*. „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2013, nr 1, s. 231–232; G. PIOTROWICZ: *Model hybrydowy współczesnej polskiej biblioteki akademickiej*. W: *Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej*, s. 224. <http://bg.p.lodz.pl/images/PDF/piotrowicz.pdf> [dostęp: 10.06.2016].

² D. PAWELEC, J. WITEK: *Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka (CINiBA) – przed otwarciem*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2011, nr 2, s. 74.

³ J. RATAJEWSKI: *Udostępnianie zbiorów*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. Z. ŻMIGRODZKI. Warszawa 1998, s. 166.

Wypożyczanie na zewnątrz (na wynos) ułatwia użytkownikowi korzystanie ze zbiorów biblioteki w dowolnym czasie i miejscu, w wybranych przez niego warunkach. Stanowi najbardziej oczekiwaną przez dużą grupę czytelników formę udostępniania dokumentów bibliotecznych⁴.

Możliwość wypożyczenia książek bądź innych materiałów poza bibliotekę jest ciągle popularna wśród czytelników. Większość z nich wykazuje potrzebę zabrania ze sobą niezbędnych dokumentów bibliotecznych, by mieć stały wgląd do nich w domu, na zajęciach bądź w innych miejscach przebywania, a niekoniecznie bezpośrednio w bibliotece.

Ze względu na dwoistą organizację zbiorów (wolny dostęp i magazyny zamknięte) w CINIb-ie funkcjonują dwa sposoby wypożyczania jej zasobu – samoobsługowy dla książek umieszczonych w wolnym dostępie oraz za pośrednictwem tradycyjnej wypożyczalni, będącej przede wszystkim miejscem odbioru zamówionych pozycji magazynowych.

W obrębie Departamentu Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej działają dwie wypożyczalnie – miejscowa i międzybiblioteczna. Wypożyczalnia miejscowa udostępnia na zewnątrz książki ze zbiorów CINIb-y, z kolei wypożyczalnia międzybiblioteczna sprowadza dla czytelników materiały naukowe z bibliotek spoza terenu Katowic, jak również udostępnia dokumenty z zasobów tej placówki instytucjom partnerskim.

Na temat udostępniania w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego (Głównej) powstał artykuł Anny Bożeny Sambury i Barbary Kuś. Autorki omówiły dzieje i organizację całości procesów udostępniania w BUŚ. Przedstawiły dane statystyczne związane z wypożyczeniem na zewnątrz: dynamikę wzrostu liczby wypożyczeń w latach 1971–2005, liczbę czytelników dziennych i zaocznych z podziałem na wydziały (za lata 2001–2006), działalność Wypożyczalni Międzybibliotecznej w latach 1996–2006. Pracę wypożyczalni międzybibliotecznej przybliżają również artykuły B. Kuś i Grażyny Razik zamieszczone na łamach „Bibliotekarza”. Dotyczą zagadnień z lat 1995–2000, współpracy z instytucjami i czytelnikami nowych form zamawiania (serwis SUBITO), sposobu płatności (vouchery IFLA)⁵. Znajdziemy w nich także spostrzeżenia dotyczące czytelników⁶. Techniczne

⁴ A. TOKARSKA: *Udostępnianie zbiorów*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA. Katowice 2013, s. 530.

⁵ A.B. SAMBURA, B. KUŚ: *Udostępnianie zbiorów w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 117–128; B. KUŚ, G. RAZIK: *Nowe doświadczenia w wypożyczaniu międzybibliotecznym (na przykładzie Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego)*. „Bibliotekarz” 2001, nr 10, s. 10–12; B. KUŚ: *Elektroniczne i tradycyjne metody zamawiania i dostarczania dokumentów*. „Bibliotekarz” 2003, nr 7/8, s. 20–21.

⁶ Czytelnicy – studenci ostatnich lat piszący prace magisterskie, doktoranci oraz pracownicy naukowci – nie ponosili żadnych opłat związanych z wypożyczeniem materiałów, co z całą pewnością przyczyniło się do popularyzacji usług wypożyczalni międzybibliotecznej, ale też powodowało, że zamawiający nie zawsze korzystali ze sprowadzonych materiałów.

rozwiązania stosowane w obsłudze czytelniczej charakteryzują Andrzej Koziara, Grażyna Razik, Małgorzata Waga⁷. Funkcjonowanie wypożyczalni CINIb-y nie było dotychczas tematem oddzielnych publikacji.

Korzystanie z Wypożyczalni Miejscowej

Na uwagę zasługuje fakt, że od 2012 roku, czyli od rozpoczęcia działalności Biblioteki w nowej siedzibie, wypożyczalnia funkcjonuje już nie w zamkniętym pomieszczeniu, a w przestrzeni otwartej. Wypożyczalnia została usytuowana na parterze budynku CINIb-y, w centralnej części kondygnacji. Jest to dogodne rozwiązanie dla czytelników. Obsadę Wypożyczalni stanowi stała grupa osób, w większości są to osoby zatrudnione w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. Przycho-dzący tutaj od razu zauważają długą, funkcjonalną ladę biblioteczną, zaprojektowaną przez architektów zgodnie ze wskazówkami bibliotekarzy, z sześcioma stanowiskami do obsługi (w tym jednym do drukowania kart chipowych). Dyżurujący pracownicy chętnie służą pomocą podcho-dzącym czytelnikom. Bibliotekarze dysponują komputerami z odpowiednim oprogramowaniem i stanowiskami stacjonarnymi do realizacji wypożyczeń w technologii RFID, wykorzystują rów-nież dwie drukarki do kart i deklaracji. Za ladą, w przestrzeni pracownika, znajdują się regały, na których czekają na odbiór książki zamówione z magazynu (mające status „zamówienie zrealizo-wane”), oddzielnie są ułożone pozycje zarezerwowane.

Główne zadania pracowników Wypożyczalni to przede wszystkim:

- finalizowanie procesu rejestracji czytelników, czyli aktywacja kart bibliotecznych,
- realizowanie magazynowych zamówień czytelniczych, układanie ich w porządku alfabetycznym na regałach umieszczonych za stanowiskami dyżurujących bibliotekarzy,
- wypożyczanie książek zamówionych za pośrednictwem OPAC,
- wycofywanie przeterminowanych pozycji,
- monitorowanie dokumentów zarezerwowanych,
- przyjmowanie zwrotów,
- dokonywanie wypożyczeń nocnych i weekendowych,
- wypożyczanie książek z wolnego dostępu, jeśli czytelnik nie mógł albo nie chciał skorzystać z selfchecka,
- prowadzenie kwitariusza, co łączy się z odpowiedzialnością za pobierane od czytelników kwoty,

⁷ A. KOZIARA, G. RAZIK, M. WAGA: *Nowoczesne usługi i wyposażenie Centrum Informacji Naukowej i Biblio-teki Akademickiej w Katowicach odpowiedzią na potrzeby współczesnego czytelnika biblioteki naukowej*. W: *Biblio-teka w komórce? Przyszłość usług bibliotecznych Międzynarodowa Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego materiały konferencyjne*. Red. M. WROCŁAWSKA, J. JERZYK-WOJTECKA. Łódź 2013, s. 81–95.

- zarządzanie kontem czytelnika: modyfikacja danych na koncie, dokonywanie prolongat, rozliczanie czytelnika, jeśli system naliczył karę, odblokowanie konta, uaktywnianie oraz likwidacja konta,
- załatwianie doraźnych spraw, z którymi zwrócił się użytkownik.

Ilustr. 1 i 2. Stanowiska pracy w Wypożyczalni. Fot. Izabela Dziwis-Kika

Książki z magazynów zamkniętych są podawane windą do Wypożyczalni w ciągu godziny. Czas oczekiwania na zamówione książki nie wydłuża się nawet w okresie największego nasilenia ruchu, np. w październiku czy na przełomie semestrów, kiedy gwałtownie wzrasta liczba składanych zamówień, wypożyczeń i zwrotów książek. Rzeczą naturalną jest, że – w związku z wolnym dostępem do półek – liczba zamówionych przez katalog OPAC książek znacznie spada.

Zamówione dokumenty czekają na odbiór siedem dni, po czym odsyłane są do magazynu. Jeżeli czytelnik nie odbierze trzech i więcej dokumentów, zostaje mu zablokowane konto na czas czternastu dni, chyba że o rezygnacji lub niemożności odebrania powiadomi telefonicznie pracownika wypożyczalni. Wtedy zamówienie jest anulowane i blokady się nie ustawia. W szczególnych, uzasadnionych sytuacjach można pozostawić książki dłużej niż siedem dni, ale wówczas należy odnotować odpowiednią informację (egzemplarz ma status w wypożyczalni) na rewersie i w uwagach na koncie czytelnika. Każdego dnia – na podstawie raportu dokumentów o statusie

„w wypożyczalni” – usuwane są zamówienia przeterminowane. W wypożyczalni obowiązuje też system rezerwacji. Na oddzielny regał odkładane są dokumenty zabukowane przez użytkowników. Czytelnik powinien w terminie siedmiu dni potwierdzić zamówienie, aby dokument mógł zmienić status na „zrealizowany”. Odpowiednie raporty i przegląd pozwalają wychwycić dokumenty, z których czytelnik zrezygnował i zmieniły status na „dostępne”, a także te, które po siedmiu dniach stały się zamówieniem kolejnego czytelnika.

Ilustr. 3. Książki z rezerwacji. Fot. Michał Mateusiak

Wypożyczone materiały biblioteczne powierza się opiece czytelnika, który powinien jest sprawdzić ich stan w obecności bibliotekarza i zgłosić ewentualne defekty. Za wszelkie uszkodzenia nieujawnione w chwili odbioru materiałów bibliotecznych, a stwierdzone po ich zwrocie, czytelnik odpowiada materialnie. Na pracownikach pełniących dyżur w wypożyczalni spoczywa obowiązek sprawdzenia w obecności czytelnika stanu zachowania udostępnionych zbiorów zarówno przed wypożyczeniem, jak i po wypożyczeniu (np. czy nie ma podkreśleń w tekście bądź wyrwanych kartek). W wypadku zgubienia lub uszkodzenia książki czytelnik jest zobowiązany odkupić ją w takim samym wydaniu. Jeżeli odkupienie identycznego dokumentu nie jest możliwe, biblioteka ustala inny sposób uregulowania zobowiązań, proponując m.in. odkupienie innego wydania albo pozycji wskazanej przez bibliotekę.

Do przeszłości należy już stwierdzenie, że praca bibliotekarzy w Wypożyczalni polega na mechanicznym pośrednictwie w dostarczaniu czytelnikom poszukiwanych przez nich książek. Postawa bibliotekarzy w udostępnianiu książek jest aktywna, w pracy zawsze pamiętają o wypełnia-

niu zadań stawianych współczesnej bibliotece⁸. O ile w nowoczesnej strukturze CINIb-y nie ma już możliwości bliższego poznania czytelnika, pokierowania jego czytelnictwem, to nauka samodzielności, świadomego korzystania z systemu wypożyczeń jest walorem uniwersalnym. W pracy z użytkownikiem bibliotekarze zawsze uczą korzystania z biblioteki i jej urządzeń, a także prowadzą pracę informacyjną⁹. Nauka samodzielnego korzystania z biblioteki rozpoczyna się już z chwilą uaktywnienia konta w wypożyczalni, gdy bibliotekarze cierpliwie i skrupulatnie wyjaśniają użytkownikom zasady dotyczące zamawiania oraz wypożyczania, zwracają uwagę na znajomość regulaminu.

Praca Wypożyczalni CINIb-y jest odbierana pozytywnie. Oprócz tego, że czytelnicy większość czynności związanych z obsługą konta mogą wykonywać zdalnie, to dyżurujący bibliotekarze służą im praktycznie nieustanną pomocą i informacją. W godzinach pracy Wypożyczalnia obsługuje cztery linie telefoniczne, co nawet przy największym ruchu daje możliwość skontaktowania się z agendą. Oprócz tego Wypożyczalnia ma swój adres e-mail rejestrujący pocztę od czytelników. Prośby o prolongatę bądź inne sprawy rozpatrywane są niezwłocznie. Kontakt z kierownikiem Departamentu Udostępniania i Informacji Naukowej jest też ułatwiony dzięki dostępowi do Internetu. Czytelnik może np. bez zbędnej zwłoki rozwiązać sprawę zagubionego lub zniszczonego dokumentu czy też zaległej kary pieniężnej. Po zgłoszeniu się do Wypożyczalni, zostaje poproszony o przygotowanie listy książek, które może przekazać w ramach rekompensaty. Znacznie ułatwia to prace Wypożyczalni i sprawę czytelnikowi, gdyż zamiast przynosić książki do wyceny i jakąś część z nich zabrać z powrotem, może od razu, zgodnie z ustaleniami, przynieść te, którymi Biblioteka jest zainteresowana. Telefonicznie można również uzyskać znaczną część informacji, ewentualnie pokierować czytelnika, z kim mógłby się kontaktować w sprawie, którą Wypożyczalnia bezpośrednio się nie zajmuje.

Wydawać by się mogło, że po uruchomieniu tak wielu możliwości samodzielnej obsługi praca bibliotekarza będzie miała znaczenie drugorzędne, tymczasem nic bardziej mylnego. Korzystający z biblioteki uczelni wyższej są szczególnie wymagający i potrzebują wsparcia, także w momencie rejestracji w systemie bibliotecznym. Dyżurujący w Wypożyczalni chętnie służą pomocą w wypełnianiu formularza zgłoszeniowego potrzebnego do zapisu, dostępnego na stronie internetowej biblioteki w zakładce „Zapisy i wypożyczenia” bądź bezpośrednio w OPAC. To właśnie w Wypożyczalni czytelnik zostaje poinformowany o obowiązujących w Bibliotece zasadach. Oprócz self-

⁸ E. ŻURAWSKA: *Od czytelnika do użytkownika, czyli kilka refleksji w czterdziestą rocznicę powstania biblioteki uniwersyteckiej*. W: *Biblioteka otwarta...*, s. 359.

⁹ J. WITEK: *Informacja naukowa w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. Zapytania informacyjne i użytkownicy*. W: *Ibidem*, s. 105.

checka czy wrzutni nadal można podejść do bibliotekarza i tradycyjnie dokonać wypożyczenia, zwrotu lub prolongaty. Niemal codziennie obserwuje się zjawisko, że czytelnik zachęcany do samoobsługi stwierdza, że woli być obsługiwany przez osobę dyżurującą. Nie dotyczy to, jakby mogłoby się wydawać, wyłącznie osób zaawansowanych wiekiem, ale także wielu ludzi młodych. Z obsługi w Wypożyczalni korzystają nie tylko te osoby, które muszą tutaj podejść, gdyż mają np. nalichowaną karę, blokadę konta, ale wybierają ją również często czytelnicy bez obciążonego konta, czyli teoretycznie niewymagający pomocy dyżurującego bibliotekarza. W związku z nowymi, licznymi uprawnieniami pracowników Wypożyczalni, użytkownicy mają możliwość załatwienia wielu spraw oraz rozwiązywania wielu problemów bez konieczności udawania się do biblioteki specjalistycznej. Do takich należy np. aktywacja konta czytelnika wcześniej zapisanego na wydziale czy jednoczesna likwidacja konta bibliotecznego w CINIb-ie i w bibliotece specjalistycznej.

Zasady wypożyczenia

W każdej bibliotece zasady i warunki korzystania z jej zasobów określa regulamin, który w poszczególnych punktach i paragrafach informuje o tym, kto ma prawo do korzystania z biblioteki, wymienia dokumenty, jakie niezbędne są przy zapisie, i określa sposób korzystania z wypożyczalni. W regulaminie zawarte są prawa czytelnika względem biblioteki, a także prawa biblioteki względem użytkowników¹⁰. Po połączeniu bibliotek obu uczelni powstał regulamin dostosowany do potrzeb nowych użytkowników, określający szczegółowo warunki korzystania z CINIb-y¹¹. Zagadnienia wypożyczenia zostały omówione w rozdziałach II i IV. Na stronie internetowej CINIb-y oprócz regulaminu znaleźć można wiele podstawowych zagadnień interesujących czytelnika (zapisy i wypożyczenia, jak wypożyczyć książkę w wolnym dostępie itp.).

W rozdziale II, § 2 *Regulaminu udostępniania zbiorów w CINIbA (Załącznik do Uchwały nr 121 Senatu UŚ z dnia 13 marca 2012 r.)* określono kto ma prawo do wypożyczenia zbiorów. Są to:

1. Pracownicy i emeryci UŚ i UE.
2. Studenci I i II stopnia studiów, jednolitych studiów magisterskich, uczestnicy studiów doktoranckich w UŚ i UE oraz słuchacze studiów podyplomowych tych uczelni.
3. Na zasadzie wzajemności: studenci I i II stopnia studiów, jednolitych studiów magisterskich, uczestnicy studiów doktoranckich oraz słuchacze studiów podyplomowych szkół wyższych,

¹⁰ A. LENCZOWSKI: *Organizacja i technika udostępniania zbiorów bibliotecznych*. Warszawa 1978, s. 27.

¹¹ Dostępny na stronie <http://www.ciniba.edu.pl> w zakładce regulaminy [dostęp: 3.06.2016]. Obowiązywał wtedy *Regulamin udostępniania zbiorów w CINIbA. (Załącznik do Uchwały nr 121 Senatu UŚ z dnia 13 marca 2012 r.)*. W połowie 2017 roku został zastąpiony przez *Regulamin udostępniania zbiorów w CINIbA (Załącznik do Uchwały nr 129 Senatu UŚ z dnia 27 czerwca 2017 r.)*.

które podpisały stosowne umowy trójstronne z UŚ i UE. Pracownicy tych uczelni mają prawo wypożyczania książek na podstawie rewersu międzybibliotecznego lub wpłaconej kaucji biblioteczej.

4. Nauczyciele akademicki innych uczelni, kadra zarządzająca firm i organizacji pozarządowych, pracownicy jednostek samorządu terytorialnego oraz wszystkie inne osoby, które ukończyły 18 lat – na podstawie wpłaconej kaucji biblioteczej.

„Podstawą nabycia uprawnień do wypożyczania zbiorów jest rejestracja w systemie dokumentu identyfikującego czytelnika”¹² (elektronicznej karty pracowniczej, elektronicznej karty biblioteczej, elektronicznej legitymacji studenckiej).

Aby móc wypożyczać, należy wypełnić i wysłać formularz „Rejestracja nowych czytelników” przeznaczony dla osób, które nigdy nie korzystały z usług w sieci bibliotek UŚ i UE lub przechodzą na kolejny etap studiów. Wstępnie założone konto jest zablokowane do momentu osobistej autoryzacji danych w wypożyczalni. Zapisani użytkownicy mają na to 14 dni, w przeciwnym razie rejestracja wygasa i należy jej dokonać ponownie. Kartą biblioteczną staje się w wypadku pracowników UŚ i UE odpowiednio aktywowana w wypożyczalni elektroniczna karta pracownicza, zaś dla studentów – studencka legitymacja elektroniczna. Pozostali czytelnicy otrzymują kartę elektroniczną w wypożyczalni¹³. Przy zapisie wymagane są następujące dokumenty: zaświadczenie o zatrudnieniu lub aktualna legitymacja pracownicza (pracownicy UŚ i UE), indeks i legitymacja, o ile macierzysta jednostka wydaje indeksy (studenci UŚ), legitymacja studencka (w wypadku słuchaczy UE ważna na kolejny semestr akademicki). Ponadto studenci studiów podyplomowych przedkładają kartę słuchacza lub potwierdzenie uczestnictwa w studiach. Od studentów innych uczelni państwowych, z którymi podpisane zostały umowy trójstronne¹⁴, wymagany jest indeks (jeżeli uczelnia wydaje) oraz legitymacja. Pozostałe osoby przedstawiają dowód wpłaty kaucji 150 zł (zwrotnej w momencie wypisu) oraz 10 zł za wydanie elektronicznej karty biblioteczej.

Aby wypożyczyć książkę umieszczoną w wolnym dostępie, czytelnik musi za pomocą Sygnatury Wolnego Dostępu zlokalizować egzemplarz w dziale mu przypisanym i jeżeli jest przeznaczony do wypożyczenia (bez czerwonej kropki na grzbiecie), zarejestrować wypożyczenie w samowypożyczalni – selfchecku. Polega to na wsunięciu karty w odpowiednie miejsce, położeniu

¹² *Regulamin udostępniania...*, rozdz. II, § 3.

¹³ W przeszłości czytelnik wypełniał papierową deklarację, a pracownik wypożyczalni ręcznie wprowadzał wszystkie dane do systemu. Po aktywacji konta bibliotecznego była wydawana papierowa karta biblioteczna uprawniająca do korzystania ze zbiorów.

¹⁴ Chodzi o następujące uczelnie: Akademia Sztuk Pięknych (od 11.06.2013), Akademia Wychowania Fizycznego (od 5.11.2015), Politechnika Śląska (od 11.04.2013), Śląski Uniwersytet Medyczny (od 27.06.2013).

na pulpicie maksimum trzech woluminów i naciśnięciu opcji wypożycz. Możliwa jest zmiana języka poleceń na angielski lub niemiecki. Czasem urządzenie wyświetla komunikat „wypożyczenie niemożliwe, podejść do bibliotekarza”. Najczęstszą przyczyną powiadomienia są zaległości na koncie czytelnika – przekroczony termin zwrotu książek, blokada konta itp. W tej sytuacji niezbędny jest kontakt z Wypożyczalnią.

Ilustr. 4. Selfcheck. Parter, stanowisko przy Wypożyczalni.
Fot. Izabela Dziwis-Kika

Książki z magazynu zamawia się za pośrednictwem katalogu OPAC¹⁵. Należy zalogować się na własne konto, znaleźć opis poszukiwanej książki i zamówić przypisany do niej dostępny egzemplarz o statusie „do wypożyczania”, wybrać miejsce odbioru „Wypożyczalnia”¹⁶. Jeśli pozycja jest wypożyczona, można ją zarezerwować. Warto pamiętać, że rezerwacji podlegają także dokumenty wypożyczone z wolnego dostępu. Czytelnicy czasem zapominają o wysłaniu zamówienia, gdy zarezerwowana pozycja znajdzie się na ich koncie. Wszystkie wykonane czynności są widocz-

¹⁵ A. ŚPIECHOWICZ: *Źródła informacji o zbiorach biblioteki Uniwersytetu Śląskiego – podkatalogu kartkowego do katalogu komputerowego OPAC*. W: *Biblioteka otwarta...*, s. 39.

¹⁶ Każdą dostępną pozycję z takim statusem można także zamówić do Czytelni CINIb-y.

ne na koncie czytelnika, dodatkowo otrzymuje on e-mailowe zawiadomienia o zrealizowaniu zamówień czy też terminach zwrotu.

Liczba wypożyczonych woluminów zależy od statusu czytelnika. Przed powstaniem Centrum studenci mogli wypożyczyć dziesięć książek na okres czterech tygodni, pracownicy – 25 na okres ośmiu tygodni. Limity wypożyczeń w nowym gmachu zostały zwiększone i uchwalone w *Zarządzeniu nr 5/2012 r. Dyrektora Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej z dnia 11 września 2012 r.*

Tabela 1. Limity wypożyczeń dokumentów

Status podstawowy	Wypożyczenia	
	limit	czas
Pracownicy naukowci i dydaktyczni UŚ i UE	30	16 tygodni
Pozostali pracownicy UŚ i UE	15	8 tygodni
Studenci UŚ i UE	15	8 tygodni
Studenci Wydziału Mat.-Fiz.-Chem. UŚ	20	8 tygodni
Studenci Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska	20	8 tygodni
Studenci Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów UŚ	20	8 tygodni
Studenci Śląskiej Międzynarodowej Szkoły Handlowej	15	8 tygodni
Doktoranci UŚ i UE	20	8 tygodni
Słuchacze studiów podyplomowych UŚ i UE	5	8 tygodni
Studenci, doktoranci, słuchacze studiów podyplomowych innych szkół wyższych (na podstawie podpisanych umów trójstronnych z UŚ i UE)	5	8 tygodni
Emerytowani pracownicy UŚ i UE	5	8 tygodni
Osoby z wpłatą kaucji	3	4 tygodnie

Źródło: Zarządzenie nr 5/2012 r. Dyrektora Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej z dnia 11 września 2012 r.

Czytelnicy mogą przedłużyć termin zwrotu książki samodzielnie (przez katalog OPAC lub na selfcheckach), względnie za pośrednictwem wypożyczalni. Prolongata jest możliwa, pod warunkiem że nie upłynął termin oddania dokumentu, konto czytelnika nie jest obciążone karami lub książka nie jest zarezerwowana przez innego użytkownika.

W razie niedotrzymania terminu zwrotu wypożyczonych dokumentów bibliotecznych pobierane są opłaty pieniężne, ustalone w cenniku zgodnie z regulaminem (Rozdz. 1, § 3), czyli 1 zł

od każdego woluminu za tydzień zwłoki, naliczane od siódmego dnia. Wychodząc naprzeciw czytelnikom, Biblioteka w ramach rozliczenia kary przyjmuje ekwiwalent książkowy. Proponowane książki nie muszą być nowe, ale powinny być w dobrym stanie. Po zweryfikowaniu przydatności danej pozycji może ona stanowić zamiennik kary pieniężnej. Karę w poprzednich latach uiszczano tylko gotówką w wypożyczalni. Obecnie możliwy jest także przelew na konto bankowe – wówczas po otrzymaniu e-mailowego dowodu wpłaty kara zostaje rozliczona. Do 2016 roku nie było możliwości zapłacenia kary kartą.

Zwrot książek oprócz bibliotekarza może przyjąć urządzenie do samodzielnego zwrotu książek, tzw. wrzutnia (book drop), dostępna 24 godziny na dobę przez 365 dni w roku, umieszczona na zewnątrz budynku biblioteki¹⁷. Szerzej zagadnienie omówiła Janina Wieczorek w tekście *Z organizacji przechowywania i udostępniania zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej*.

Nowością jest wprowadzenie przez bibliotekę wypożyczeń nocnych i weekendowych, umożliwiających użyczenie dokumentów o statusie „do udostępnienia na miejscu”. Osoby zainteresowane mogą wypożyczyć maksymalnie dwa woluminy (godzinę przed zamknięciem biblioteki), przy czym są zobowiązane do ich zwrotu następnego dnia do godziny 10.00. Na weekend są użyczane maksymalnie trzy woluminy (godzinę przed zamknięciem CINIb-y), a zwrotu trzeba dokonać w poniedziałek do godziny 10.00¹⁸. Zwrot książek jest możliwy wyłącznie w wypożyczalni. W razie nieterminowego zwrotu naliczana jest kara w wysokości 10 zł za wolumin za każdy dzień zwłoki, konto czytelnika zostaje zablokowane na okres 14 dni, a czytelnik zostaje pozbawiony możliwości wypożyczeń nocnych i weekendowych. W sytuacji rażących naruszeń zapisów regulaminu użytkownik może być pozbawiony uprawnień do korzystania z usług CINIb-y.

Czytelnicy tracą uprawnienia do korzystania z wypożyczalni z chwilą rozwiązania stosunku pracy (pracownicy), jeśli ważność konta nie została przedłużona na kolejny rok oraz po ukończeniu studiów (studenci, doktoranci, uczestnicy studiów podyplomowych), a także wraz z wycofaniem kaucji bibliotecznej (czytelnicy z kontem kaucyjnym).

Do likwidacji konta (rozdz. II, § 7) w bibliotece wymagane są dokumenty: w wypadku pracowników – karta obiegowa, w wypadku studentów, doktorantów – indeks z potwierdzeniem zwrotu książek z bibliotek, których pieczętki w nim widnieją (jeżeli uczelnia wydaje indeksy) oraz karta obiegowa wydana przez dziekanat. W wypadku słuchaczy studiów podyplomowych –

¹⁷ A. KOZIARA, G. RAZIK, M. WAGA: *Nowoczesne usługi i wyposażenie...*, s. 91.

¹⁸ W regulaminie wprowadzonym pod koniec czerwca 2017 roku (*Załącznik do uchwały nr 129 Senatu US z dnia 27 czerwca 2017 r.*) zwiększono limity wypożyczanych woluminów: na noc – na nie więcej niż trzy woluminy, a na weekend nie więcej niż pięć woluminów.

karta słuchacza z potwierdzeniem zwrotu książek z bibliotek, których pieczętki w niej widnieją. Od osób niezwiązanych z uczelnią wymagany jest dowód osobisty i potwierdzenie wpłaty kaucji bibliotecznego.

Statystyka czytelników i wypożyczeń

„Statystyka biblioteczna, ujmując ilościowo zjawiska występujące w działalności bibliotek, dostarcza materiałów do programowania i planowania polityki bibliotecznego, zarządzania i kierowania pojedynczą biblioteką bądź siecią biblioteczną czy systemami biblioteczno-informacyjnymi. Dzięki statystyce bibliotecznego można poznać stan biblioteki w przeszłości, stan aktualny oraz przewidzieć możliwe zmiany tego stanu w przyszłości”¹⁹. Dane statystyczne są częścią sprawozdawczości biblioteki. Równocześnie są one podstawą do przeprowadzania analiz funkcjonowania bibliotek naukowych.

W 2012 roku CINIbA była czynna 74 dni, dlatego dane za ten okres wskazują najmniejsze wartości, zarejestrowano wtedy ponad 4 tysiące nowych czytelników. Najwięcej aktywacji kont zanotowano w 2014 roku. Liczba zarejestrowanych nowych czytelników, jak również tzw. aktywnych, była największa w 2013 roku.

Tabela 2. Czytelnicy CINIb-y w latach 2012–2016

Czytelnicy	2012	2013	2014	2015	2016
Z aktywnym kontem w CINIb-ie	22 837	28 573	28 955	27 538	23 683
Aktywni (tacy, którzy dokonali przynajmniej jednego wypożyczenia lub zwrotu albo jednej prolongaty)	9 981	19 727	18 421	18 461	17 433
Nowo zarejestrowani	4 109	9 174	7 813	6 931	6 209

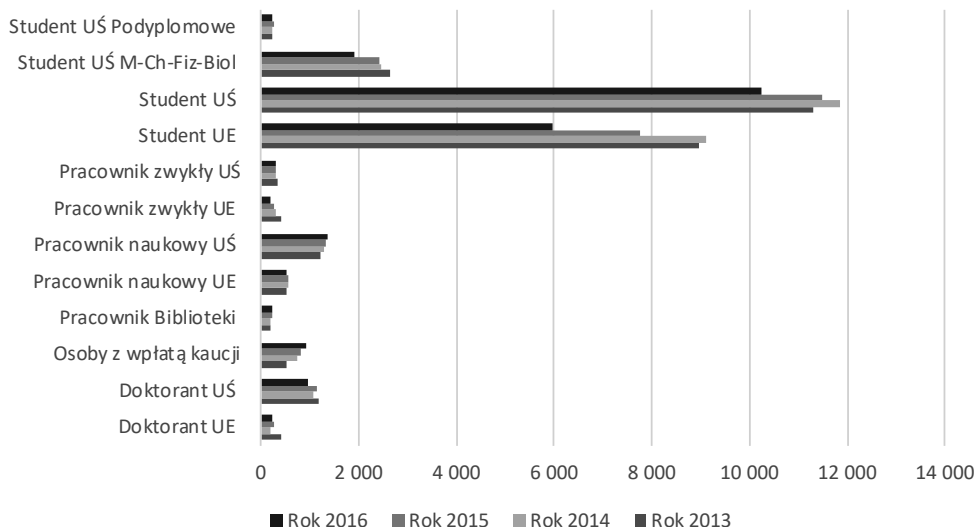
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINIb-y.

W celu poznania użytkowników biblioteki uczelnianej istotne jest ich skategoryzowanie według określonego kryterium. Czytelników z aktywowanym kontem w CINIb-ie podzielono według statusu czytelnika oraz jego afiliacji (wydziały i uczelnie).

W sprawozdaniach doliczyć się można 33 statusów czytelniczych, wśród nich przeważają konta studenckie. Najliczniejsze statusy to: student UŚ, student UE, student UŚ.M-Ch-Fiz-Biol, pracownik naukowy UŚ, doktorant UŚ, kaucja, pracownik naukowy UE, pracownik zwykły UŚ, pracownik zwykły UE, student UŚ podyplomowe, pracownik biblioteki (zob. wykres 1). W la-

¹⁹ J. RATAJEWSKI: *Statystyka biblioteczna*. W: *Bibliotekarstwo...*, s. 363.

tach 2015–2016 pojawił się status: student UE i UŚ (69–70 osób). Pozostałe statusy dotyczą innych studentów UŚ i UE (np. Student MIS, Studia Podyplomowe UE), studentów innych uczelni, a także agend biblioteki.

Wykres 1. Czytelnicy z kontem aktywnym w CINIb-ie według statusu czytelnika. Najliczniejsze statusy (powyżej 200 osób) w latach 2013–2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności BUŚ i CINIb-y.

Wśród czytelników, którzy aktywowali konto w CINIb-ie dominują osoby związane z Uniwersytetem Śląskim (średnio 64% wszystkich kont w okresie pięcioletnim). Studenci i pracownicy UE to o połowę mniejsza grupa korzystających ze zbiorów CINIb-y (33% wszystkich aktywnych kont w latach 2012–2016). Z pozostałych warto wspomnieć o tzw. Innych, wśród których dominują czytelnicy zapisani na podstawie kaucji (zob. wykres 2).

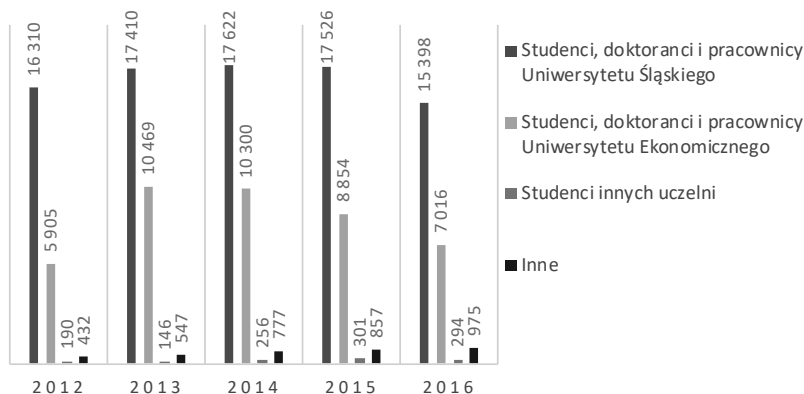
W grupie aktywnych czytelników Uniwersytetu Śląskiego na plan pierwszy wysuwają się studenci i pracownicy Wydziału Nauk Społecznych, Wydziału Prawa i Administracji oraz Wydziału Filologicznego. Kolejno pod względem ilościowym reprezentowane są wydziały: Matematyki, Fizyki i Chemii, Pedagogiki i Psychologii, Biologii i Ochrony Środowiska. Przeważają słuchacze studiów stacjonarnych. Najwięcej aktywnych kont użytkowników związanych z UŚ zarejestrowano w 2014 roku (por. tabela 3, wykresy 2 i 3).

Tabela 3. Studenci, doktoranci i pracownicy Uniwersytetu Śląskiego z aktywnym kontem w CINIb-ie (lata 2012–2016)

Wydział (jednostka)	2012	2013	2014	2015	2016
Administracja centralna	346	209	230	302	294
Biblioteka Główna	128	207	210	214	216
Biblioteka Główna_Oddział	19		26	23	20
Emeryt UŚ	58	60	62	68	64
Filia UŚ w Rybniku	100	97	56	44	25
Filia w Cieszynie	189	205	209	153	168
Indywidualne Studia Międzyobszarowe				152	29
Międzynarodowa Szkoła Nauk Politycznych	210	57	29	22	
Międzywydziałowe Indywidualne Studia Humanist.	122	122	136		
Międzywydziałowe Indywidualne Studia Mat.-Przyr.	39	43	28		
Nauczycielskie Kolegium Języków	9	2			
Oddział w Rybniku	16				
Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych		28			
Szkoła Zarządzania	226	167	203	145	107
Wydział Biologii i Ochrony Środowiska	1 468	1 329	1 280	1 352	1 085
Wydział Filologiczny	2 765	2 912	3 157	2 559	2 604
Wydział Informatyki i Nauki o Materiałach	608	595	669	641	554
Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii	2 086	1 917	1 703	1 919	1 501
Wydział Nauk o Ziemi	691	532	488	596	424
Wydział Nauk Społecznych	3 418	4 581	4 296	4 389	3 780
Wydział Pedagogiki i Psychologii	1 357	1 171	1 320	1 257	1 118
Wydział Prawa i Administracji	1 969	2 749	3 177	3 223	2 983
Wydział Radia i Telewizji	226	163	168	170	171
Wydział Teologiczny	260	264	175	297	255
Ogółem	16 310	17 410	17 622	17 526	15 398
	w tym studenci dzienni:				
	13 678	14 441	14 613		

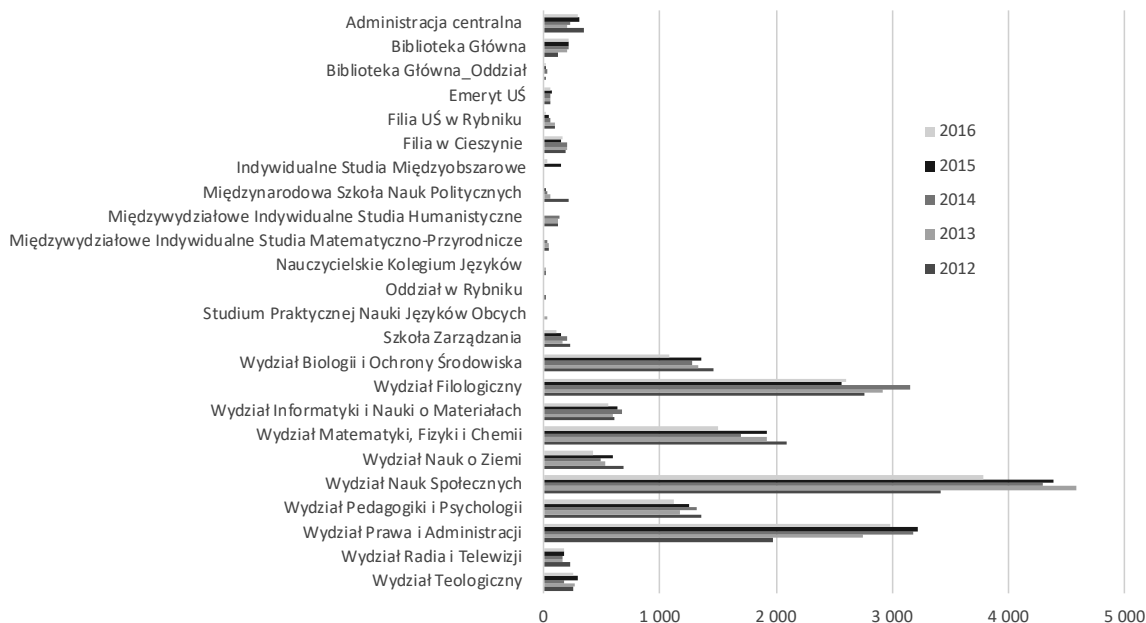
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności BUŚ i CINIb-y.

Z zagadnień wypożyczenia zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej

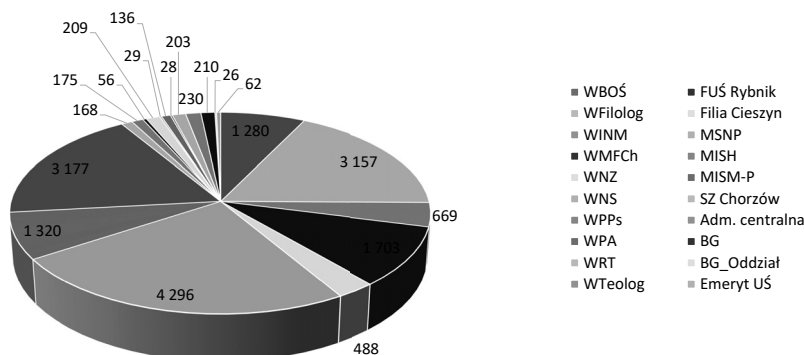
Wykres 2. Cytelnicy z kontem aktywnym w CINiB-ie w latach 2012–2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności BUŚ i CINiB-y.

Wykres 3. Studenci, doktoranci i pracownicy Uniwersytetu Śląskiego z aktywnym kontem w CINiB-ie (lata 2012–2016)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINiB-y.

Wykres 4. Czytelnicy z UŚ zarejestrowani w CINIb-ie w 2014 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINIb-y.

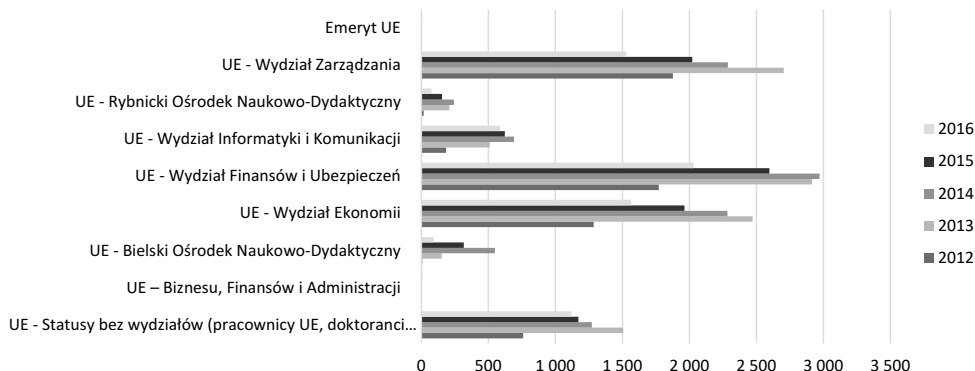
Uniwersytet Ekonomiczny najliczniej reprezentują wydziały: Finansów i Ubezpieczeń, Zarządzania, Ekonomii. Biorąc pod uwagę dane statystyczne dotyczące liczby aktywnych kont czytelników afiliowanych przy UE (w ujęciu rocznym), najwięcej aktywacji odnotowano w 2013 roku (zob. tabela 4, wykresy 5 i 6).

Tabela 4. Studenci, doktoranci i pracownicy Uniwersytetu Ekonomicznego z aktywnym kontem w CINIb-ie (lata 2012–2016)

Wydział	2012	2013	2014	2015	2016
UE – statusy bez wydziałów (pracownicy UE, doktoranci UE, studia podyplomowe UE itp.)	760	1 506	1 272	1 172	1 121
UE – Biznesu, Finansów i Administracji				3	8
UE – Bielski Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny	7	151	548	317	91
UE – Ekonomii	1 286	2 472	2 284	1 964	1 566
UE – Finansów i Ubezpieczeń	1 772	2 915	2 972	2 597	2 033
UE – Informatyki i Komunikacji	185	510	691	622	586
UE – Rybnicki Ośrodek Naukowo-Dydaktyczny	17	209	242	155	76
UE – Zarządzania	1 877	2 704	2 288	2 021	1 529
Emeryt UE	1	2	3	3	6
Ogółem	5 905	10 469	10 300	8 854	7 016

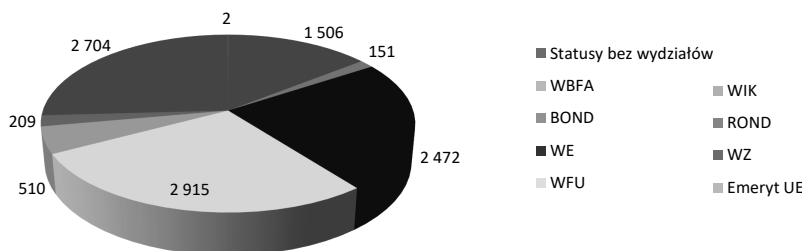
Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINIb-y.

Obok czytelników afiliowanych przy UŚ i UE wśród osób korzystających z usług CINIb-y są studenci innych okolicznych państwowych szkół wyższych, zarejestrowani na podstawie umów trójstronnych, głównie z Politechniki Śląskiej (PŚ) i Śląskiego Uniwersytetu Medycznego (ŚUM), a także z Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach (ASP) czy Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki (AWF). W latach 2013–2014 istniały konta studentów Śląskiej Międzynarodowej Szkoły Handlowej (ŚMSH), które zlikwidowano, gdy szkoła stała się jednostką UE (zob. wykres 7).

Wykres 5. Studenci, doktoranci i pracownicy Uniwersytetu Ekonomicznego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINIb-y.

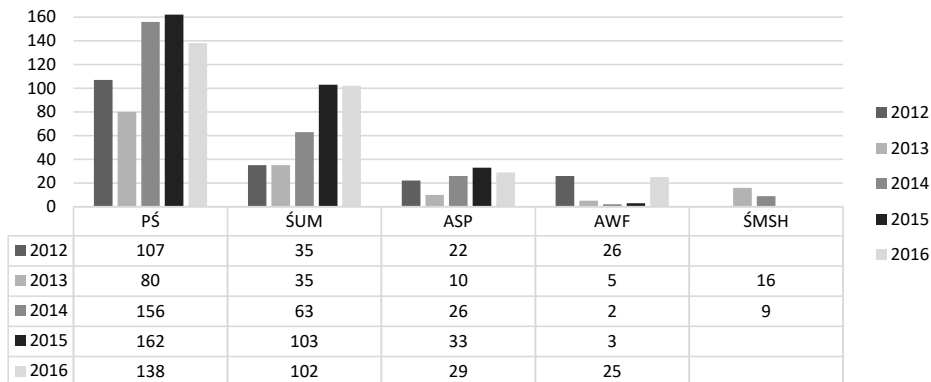
Wykres 6. Czytelnicy UE zarejestrowani w CINIb-ie w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINIb-y.

Statystyki związane z działalnością wypożyczalni zaprezentowano w tabeli 5. Biorąc pod uwagę łączną liczbę zarejestrowanych wypożyczeń i udostępnień, najlepsze wyniki czytelnictwa odnotowano w 2014 roku. Większą aktywnością wykazali się użytkownicy afiliowani przy UŚ. Jeśli wziąć pod uwagę tylko wypożyczenia, to zanotowano ich najwięcej w 2015 roku. Analiza prolon-

gat dowodzi, że czytelnicy do przedłużenia terminu zwrotu książek chętniej wykorzystują OPAC niż usługę Wypożyczalni w tym zakresie.

Podsumowując, najwięcej zwrotów książek przyjęto w 2015 roku.

Wykres 7. Studenci innych uczelni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINIb-y.

Tabela 5. Wypożyczenia, prolongaty, zwroty

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Łączna liczba wypożyczeń i udostępnień zarejestrowanych w wypożyczalni (woluminy)	57 844, w tym: 33 270 UŚ, 23 984 UE, 590 obcy	321 259, w tym: 174 709 UŚ, 141 956 UE, 4 954 obcy	361 727, w tym: 201 206 UŚ, 149 481 UE, 11 040 obcy	350 725, w tym: 201 918 UŚ, 135 146 UE; 13 661 obcy	322 361, w tym: 188 716 UŚ, 120 928 UE, 12 717 obcy
Liczba wypożyczeń	57 844	123 735	193 582	197 307	182 390
Liczba wypożyczeń nocnych i weekendowych	59	317	441	338	239
Liczba prolongat (w wypożyczalni) (wol.)	6 836	44 036	48 362	58 346	62 446
Liczba prolongat (OPAC) (wol.)	brak danych	brak danych	111 255	123 133	113 991
Liczba zwrotów dokumentów (wol.)	27 142	167 848	186 615	200 676	187 364

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINIb-y oraz danych wygenerowanych przez kierownika Departamentu Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej.

Dane związane z wypożyczaniem dokumentów to tylko część ogólnego wykorzystania zbiorów, gdyż odwiedzający CINIb-ę wybierają również materiały i usługi biblioteczne oferowane wyłącznie na miejscu. Należy pamiętać, że oprócz tradycyjnych form udostępniania, CINIbA do dyspozycji czytelników oddała także bogaty zbiór źródeł elektronicznych, dostępnych zarówno w bibliotece, jak i zdalnie.

Wypożyczalnia Międzybiblioteczna (WM)

Na poziomie zero znajduje się również Wypożyczalnia Międzybiblioteczna (zamiejscowa). Wypożyczanie międzybiblioteczne to „forma udostępniania zbiorów, której celem jest dostarczenie czytelnikowi materiałów bibliotecznych z innych zasobniejszych lub specjalistycznych placówek. Warunkiem funkcjonowania w.m. jest ścisła współpraca bibliotek różnych typów w ramach określonych systemów”²⁰. Wypożyczanie międzybiblioteczne znane było już przed I wojną światową, ale jego rozkwit nastąpił w drugiej połowie XX wieku. W Polsce zasady wypożyczania międzybibliotecznego ustanowiono w zarządzeniu Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 marca 1980 roku²¹, jak również w *Ustawie o bibliotekach* (1968, 1997)²², która zobowiązywała wszystkie biblioteki sieci krajowej do ścisłej współpracy w zakresie udostępniania zbiorów. Na gruncie międzynarodowym obowiązuje konwencja przygotowana przez Międzynarodową Federację Stowarzyszeń Bibliotekarzy (IFLA). Rozwojowi wypożyczania międzybibliotecznego sprzyja zastosowanie nowoczesnych form komunikacji oraz zmiany w technice informatycznej (Internet, zautomatyzowane katalogi, systemy zamówień, biblioteczne bazy danych online itp.). „Ta forma udostępniania zbiorów polega na wzajemnym wypożyczaniu materiałów bibliotecznych przez poszczególne biblioteki, niezależnie od ich różnych typów”²³. Ze względu na zasięg terytorialny rozróżnia się wypożyczanie międzybiblioteczne krajowe oraz zagraniczne.

W odróżnieniu od Wypożyczalni Miejskowej i Informatoriów ulokowanych w strefie udostępniania CINIb-y, Wypożyczalnia Międzybiblioteczna została zorganizowana podobnie jak w przeszłości. W oddzielnym lokalu, mającym charakter tradycyjnego biura²⁴, czynności związane z wypożyczaniem zbiorów z/do innych księżnic i instytucji wykonują pracownicy BUŚ, dyżu-

²⁰ J. KOŁODZIEJSKA: *Wypożyczanie międzybiblioteczne*. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Red. K. GŁOMBIOWSKI, B. ŚWIDERSKI, H. WIĘCKOWSKA. Wrocław 1976, s. 312.

²¹ *Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 25 marca 1980 r. w sprawie zasad wypożyczania międzybibliotecznego*. M.P. 1980, nr 12, poz. 54.

²² *Ustawa z dnia 9 kwietnia 1968 r. o bibliotekach*. Dz.U. 1968, nr 12, poz. 63; *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*. Dz.U. 1997, nr 85, poz. 539.

²³ J. RATAJEWSKI: *Udostępnianie zbiorów*. W: *Bibliotekarstwo...*, s. 169.

²⁴ Zanim w latach 80. nie wyodrębniono oddzielnego pokoju, w BG UŚ Wypożyczalnia Międzybibliotecz-

rujące także dodatkowo w innych agendach Departamentu Udostępniania Zbiorów i Informacji Naukowej. Ich pracę (m.in. przez sprawdzanie lokalizacji poszukiwanych materiałów) wspomagają bibliotekarze Informatoriów.

Z Wypożyczalni Międzybibliotecznej CINiB-y mogą korzystać wyłącznie użytkownicy, którzy posiadają uprawnienia do wypożyczeń w bibliotece. Są to:

- pracownicy oraz emerytowani pracownicy UŚ i UE,
- studenci UŚ i UE piszący prace magisterskie oraz w uzasadnionych wypadkach inni studenci posiadający pisemne poparcie opiekuna naukowego,
- doktoranci i słuchacze studiów podyplomowych UŚ i UE,
- inni doktoranci związani z uczelnią osobą promotora lub mający otwarty przewód doktorski w UŚ i UE (czytelnicy tacy zobowiązani są do założenia konta kaucyjnego w CINiB-ie)²⁵.

Tabela 6. Czytelnicy korzystający z Wypożyczalni Międzybibliotecznej (2015–2016)

Wydział (status)	2015		2016	
	Ogółem	Liczba wg statusu	Ogółem	Liczba wg statusu
1	2	3	4	5
UŚ				
Filia w Cieszynie	2	1 prac. nauk., 1 prac. bibliot.	6	2 prac. bibliot., 4 prac. nauk.
Indywidualne Studia Międzyobszarowe	1	1 prac. nauk.	3	1 prac. nauk., 2 prac. zwykł.
Wydział Biologii i Ochrony Środowiska	10	2 dokt., 6 prac. nauk., 2 stud.	10	1 dokt., 5 prac. nauk., 2 prac. zwykł., 2 stud.
Wydział Filologiczny	82	13 dokt., 2 prac. bibliot., 60 prac. nauk., 7 stud.	79	11 dokt., 1 prac. bibliot., 61 prac. nauk., 6 stud.
Wydział Informatyki i Nauki o Materiałach	3	2 dokt., 1 prac. nauk.	2	2 prac. nauk.
Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii	13	3 dokt., 8 prac. nauk., 2 stud.	23	4 dok., 16 prac. nauk., 3 stud.
Wydział Nauk o Ziemi	9	1 dokt., 5 prac. nauk., 2 prac. zwykł., 1 stud.	7	2 dokt., 4 prac. nauk., 1 prac. zwykły

na realizowała usługi tym samym pomieszczeniu, co Wypożyczalnia Miejskowa. Por. *Informator dla czytelników [Biblioteka Główna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach]*. Katowice 1974, s. 8.

²⁵ *Regulamin udostępniania...*, rozdz. IV, § 2.

Z zagadnień wypożyczenia zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej

cd. tab. 6

1	2	3	4	5
Wydział Nauk Społecznych	32	4 dokt., 1 emeryt, 24 prac. nauk., 3 stud.	46	10 dokt., 2 emerytów, 1 prac. bibliot., 31 prac. nauk., 1 prac. zwykły, 3 stud.
Wydział Pedagogiki i Psychologii	4	3 prac. nauk., 1 stud.	3	1 prac. nauk., 2 stud.
Wydział Prawa i Administracji	16	4 dokt., 1 prac. bibl., 10 prac. nauk., 1 stud.	13	3 dokt., 1 prac. bibl., 7 prac. nauk., 1 prac. zw., 1 stud.
Wydział Teologiczny	6	2 dokt., 2 prac. nauk., 1 prac. zw., 1 stud.	7	2 dokt., 3 prac. nauk., 2 stud.
Student UŚ. M-CH-Fiz.-Biol. [konta usunięte]	8	8 stud.	1	1 stud.
UŚ [konta usunięte]	35	5 dokt., 8 prac. nauk., stud. 22	20	2 dokt., 3 prac. nauk., 15 stud.
Administracja centralna UŚ	2	2 prac. zwykł.	2	2 prac. zwykł.
Biblioteka Niemiecka- Partnerbibliothek	–	–	1	1 Biblioteka Niemiecka
Biblioteka Brytyjska	1	1 Biblioteka Brytyjska		–
Biblioteka Główna	19	17 prac. bibliot., 1 oddział, 1 prac. zwykł.	19	18 prac. bibliot., 1 oddział
Emeryt UŚ	1	1 Emeryt UŚ	3	3 Emeryt UŚ
UE				
UE	21	16 prac. nauk., 2 prac. bibliot., 3 stud.	19	18 prac. nauk., 1 stud.
Emeryt UE	–	–	1	1 Emeryt UE
UE W. Ekonomii	2	1 dokt., 1 stud.	1	1 dokt.
UE W. Finansów i Ubezpieczeń	–	–	1	1 dokt.
UE W. Zarządzania	–	–	1	1 prac. nauk.
Osoby z wpłatą kaucji		2		1
Ogółem		269		269

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych wygenerowanych przez B. Kuś.

Korzystający z usług Wypożyczalni Międzybibliotecznej to z reguły stała grupa czytelników. W 2013 roku liczyła 268 osób²⁶, w 2014 roku – 213 osób, a w latach 2015–2016 – po 269 użytkowników. Przegląd danych z dwóch ostatnich lat wskazuje, że ponad 90% z nich posiada afiliację Uniwersytetu Śląskiego.

Corocznie Wypożyczalnia Międzybiblioteczna z bibliotek polskich i zagranicznych sprowadza ponad tysiąc publikacji, udostępnianych na terenie CINIb-y. Wyjątek od tej zasady stanowią odbitki kserograficzne i skany. Więcej dokumentów pozyskuje się dla pracowników uczelni, przede wszystkim z grupy naukowo-dydaktycznej.

Użytkownicy proszeni są o podawanie w zamówieniu dokładnych opisów bibliograficznych poszukiwanych materiałów, jak również precyzyjnych danych osoby zamawiającej (imię i nazwisko, e-mail i numer telefonu). W praktyce zamówienia przysyłane są pocztą elektroniczną na adres: bgwm@ciniba.edu.pl. Czytelnicy zobowiązani są do pokrycia kosztów sprowadzenia publikacji lub muszą przedłożyć pisemne potwierdzenie dofinansowania przez uczelnię tej usługi. Dostarczane są różne rodzaje dokumentów: druki zwarte (około 70% całości), kserokopie, skany, pliki, mikrofilmy, czasopisma. Większość zamawianych materiałów to książki z dziedziny humanistyki i nauk i społecznych. Z zakresu nauk ścisłych dominują publikacje pochodzące z serwisu SUBITO²⁷. Sprowadzane dokumenty pochodzą z bibliotek polskich (najczęściej uniwersyteckich). We współpracy międzynarodowej Wypożyczalnia Międzybiblioteczna bardzo często wykorzystuje zbiory księżnic niemieckich, takich jak np. Staatsbibliothek zu Berlin Preussischer Kulturbesitz, Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen, Bayerische Staatsbibliothek, Universitätsbibliothek Kiel.

Praca Wypożyczalni Międzybibliotecznej polega również na dostarczaniu dokumentów różnorodnym instytucjom, głównie bibliotekom, ale także archiwom, muzeom, jednostkom administracji i kultury. Realizując złożone w CINIb-ie zlecenia, Wypożyczalnia Międzybiblioteczna wysyła zamawiającym zarówno tradycyjne druki zwarte, jak i kserokopie lub skany dokumentów z księgozbiorów bibliotek UŚ i Uniwersytetu Ekonomicznego. Warto podkreślić fakt, że używane są nie tylko zbiory o statusie „do wypożyczenia”, ale także – jeśli nie ma wyjątkowych przeciwwskazań – dokumenty „do udostępnienia na miejscu”. Działalność Wypożyczalni Międzybibliotecznej charakteryzuje ścisła współpraca z bibliotekami sieci – zarówno Uniwersytetu Śląskiego, jak i Uniwersytetu

²⁶ W tym: 163 studentów, 58 doktorantów, 45 pracowników, dwóch emerytów.

²⁷ SUBITO – internetowy serwis oferujący odpłatnie dostarczanie kopii zamówionych artykułów z czasopism, rozdziałów z książek lub materiałów oryginalnych (np. książek), znajdujących się w zbiorach bibliotek niemieckich, austriackich i szwajcarskich. W systemie dostępnych jest około miliona tytułów czasopism reprezentujących różne dziedziny nauki.

Ekonomicznego, przy czym więcej materiałów udostępnionych na potrzeby wypożyczeń międzybibliotecznych pochodzi z bibliotek specjalistycznych UŚ w Katowicach, mniej z Cieszyna i Sosnowca. Najczęściej zbiory wypożyczane są partnerom polskim²⁸, w mniejszym stopniu – zagranicznym²⁹.

Analiza danych statystycznych pozwala zaobserwować wzrost liczby ośrodków, z którymi współpracuje Wypożyczalnia Międzybiblioteczna. Są to przeważnie biblioteki naukowe, przede wszystkim szkół wyższych, ale także biblioteki publiczne i specjalne. Od 2014 roku nieco więcej publikacji jest wysyłanych do instytucji zewnętrznych. W ujmowaniu statystyki zauważamy dwie tendencje – do 2014 roku Wypożyczalnia Międzybiblioteczna gromadziła dane pod kątem liczby realizowanych zamówień (czytelników CINIb-y oraz instytucji zewnętrznych); od 2015 roku – różnicuje partnerów na krajowych i zagranicznych.

Tabela 7. Statystyka Wypożyczalni Międzybibliotecznej

Wskaźnik	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba czytelników	244	268	213	269	269
Liczba publikacji sprowadzonych dla czytelników CINIb-y (woluminy bądź wysłane zamówienia)	545	1 455 (1 749 zamówień)	1 173	1 288	1 399
Liczba publikacji wysłanych do instytucji partnerskich (w CINIb-ie)	315	1 151	1 227	1 313	1 406
Liczba instytucji partnerskich	248 „out” 218 „in”	280 „out” 205 „in”	215 „out” 174 „in”	465, w tym: 314 K, 151 Z	436, w tym: 309 K, 127 Z

„out” – partnerzy, od których Wypożyczalnia Międzybiblioteczna sprowadza publikacje dla czytelników CINIb-y, „in” – partnerzy, dla których Wypożyczalnia Międzybiblioteczna wysyła dokumenty, K – partnerzy krajowi, Z – partnerzy zagraniczni

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności CINIb-y oraz statystyki Wypożyczalni Międzybibliotecznej.

²⁸ Partnerem, z którym Wypożyczalnia Międzybiblioteczna współpracuje najczęściej, jest Politechnika Śląska. Inne instytucje, którym użyczamy zbiory, to: Miejska Biblioteka Publiczna Oświęcimiu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych w Katowicach, Politechnika Częstochowska, Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, Biblioteka Uniwersytecka UAM, Prokuratura Okręgowa w Katowicach, Biblioteka Główna Uniwersytetu Łódzkiego, Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego.

²⁹ W rankingu najczęściej wykorzystywanych partnerów „in” (do końca 2016 roku) znalazły się tylko dwie zagraniczne biblioteki: The Queen Elizabeth II Library (QEII), Univerzita knižnica v Bratislave.

Działalność agencji wspiera specjalny moduł systemu PROLIB – „Wypożyczalnia Międzybiblioteczna”, wdrożony w 2014 roku³⁰. Moduł obsługuje obie funkcje realizowane przez Wypożyczalnię Międzybiblioteczną. W jednym oknie są widoczne zarówno zamówienia czytelników CINiB-y sprowadzane z zewnętrznych instytucji partnerskich (typ „out” →), jak i te wysłane do kooperantów krajowych i zagranicznych (typ „in” ←) (zob. ilustr. 5). Wyświetlone dane można filtrować według różnych kategorii (np. typu, rodzaju dokumentu, czytelnika, partnera).

Kier.	D.	Identyfikator	Data utworzenia	Tytuł	Status
<--		252/2018	22/01/2018 10:07:3	Człowiek umiera tylko raz : mało znane fakty dotyczące śpiączki, stan...	WYŚLANE
-->		251/2018	22/01/2018 09:42:2	English pottery : stoneware and earthenware 1650-1800; the Henry H...	WYŚLANE
-->		250/2018	22/01/2018 09:41:3	Fashion Law and Business: brands & retailers / Herzeca Lois F. - New	WYŚLANE
<--		249/2018	22/01/2018 09:13:0	Przemiany społeczne w Polsce w latach 70. XX wieku / Domke R. - Zi	WYŚLANE
<--		248/2018	22/01/2018 09:11:3	Encyklopedia samorządu terytorialnego dla każdego Cz. 2 / red. M. S	WYŚLANE
<--		247/2018	22/01/2018 09:10:0	Encyklopedia samorządu terytorialnego dla każdego Cz.1 / red. M. St	WYŚLANE
-->		246/2018	22/01/2018 08:04:4	De divinatione ; De fato ; Timaeus / [Marcus Tullius Cicero] ; Ottonis Pi	ANULOWANE
-->		245/2018	22/01/2018 08:03:2	Hungarians and Europe in the early Middle Ages : an introduction to e	PRZYGOTOWANE
-->		244/2018	22/01/2018 07:33:4	De divinatione ; De fato ; Timaeus / [Marcus Tullius Cicero] ; Ottonis Pi	WYŚLANE
-->		243/2018	22/01/2018 07:31:5	Die Komödiantin: Roman / Władysław St. Reymont ; [aus dem Pol. - B	WYŚLANE
-->		242/2018	19/01/2018 15:24:5	The Problem of Context / ed. by Roy Dilley. - New York, 1999	WYŚLANE
-->	[+]	144.2/2018	19/01/2018 14:44:2	De divinatione ; De fato ; Timaeus / [Marcus Tullius Cicero] ; Ottonis Pi	ANULOWANE
<--		241/2018	19/01/2018 14:04:2	Idioms : processing, structure, and interpretation / ed. by Critina Cacci	WYŚLANE
<--		240/2018	19/01/2018 14:00:1	Homo sacer : sovereign power and bare life / Giorgio Agamben. - Star	WYŚLANE
-->		239/2018	19/01/2018 13:43:4	Cornifici rhetorica ad C. Herennium. / Cornificius. Intrad., testo crit., cor	WYŚLANE
-->	[+]	232.2/2018	19/01/2018 13:16:0	Staatsrecht und Naturrecht: in der Lehre vom Widerstandsrecht des V	WYŚLANE
-->		238/2018	19/01/2018 12:42:3	Degree words / Dwight Bolinger. - Hague, 1972	WYŚLANE
-->		237/2018	19/01/2018 12:36:2	Ovid: Heroides. Amores. Trans. by G. Showerman / Ovidius Naso, Pul	DOSTARCZONE
-->	[+]	158.2/2018	19/01/2018 12:22:1	Das Gespräch. München. (= Poetik und Hermeneutik 11). / Sterle, K,	WYŚLANE
-->		236/2018	19/01/2018 12:06:2	New minerals and nomenclature modifications approved // Mineralogic	DOSTARCZONE
-->		235/2018	19/01/2018 12:04:5	New minerals and nomenclature modifications approved in 2015 // Mir	DOSTARCZONE
-->		234/2018	19/01/2018 12:03:2	New minerals and nomenclature modifications approved // Mineralogic	DOSTARCZONE
-->		233/2018	19/01/2018 12:01:4	New minerals and nomenclature modifications approved // Mineralogic	WYŚLANE

Ilustr. 5. Podgląd zamówienia „in” i „out”

³⁰ W latach 2005–2014 w pracy Wypożyczalni Międzybibliotecznej był wykorzystywany program opracowany przez informatyka Leszka Gaja. Zob. A.B. SAMBURA, B. KUŚ: *Udostępnianie zbiorów...*, s. 127–128.

Nowy moduł jest częścią systemu PROLIB, w związku z czym dane o czytelnikach Wypożyczalni Międzybibliotecznej są zaciągane z modułu „Wypożyczalnia i Magazyn”. Warunkiem sprowadzenia materiałów jest ważne konto biblioteczne zamawiającego, niezbędne do zainicjowania realizacji dezyderatu. Informacje o instytucjach partnerskich zostały wprowadzone do modułu na podstawie wcześniej używanego programu i są na bieżąco modyfikowane.

Moduł „Wypożyczalnia Międzybiblioteczna” pozwala na całościową obsługę i wykonanie wszystkich istotnych czynności, takich jak tworzenie i wysyłanie zamówień, dostarczanie i zwrot dokumentów. Ponadto umożliwia powiązanie usług z kontrolą rozliczeń finansowych (opłat) oraz generowanie rachunków. Przy tworzeniu zamówień wykorzystywane są formularze przygotowane dla następujących typów dokumentów: wydawnictw zwartych, wydawnictw ciągłych, artykułów, zbiorów specjalnych. Udogodnieniem jest możliwość wysyłania e-maili do czytelników bądź instytucji bezpośrednio po realizacji zamówienia.

W wypadku wysyłania zamówionych dokumentów do partnerów dokument jest wypożyczany (bądź udostępniany) w systemie PROLIB na konto Wypożyczalni Międzybibliotecznej w module „Wypożyczalnia i Magazyn”, a następnie zostaje także zarejestrowany w module „Wypożyczalnia Międzybiblioteczna”. Zwrot dokumentu również jest ewidencjonowany w obu wymienionych modułach.

Zastosowanie nowego modułu znacznie usprawniło pracę Wypożyczalni Międzybibliotecznej, ze względu jednak na wielość zastosowanych funkcji wymaga szczególnej staranności bibliotekarza.

Zakończenie

Mimo notowanej fluktuacji wskaźników można stwierdzić, że użytkownicy CINIb-y wciąż są bardzo zainteresowani usługami Wypożyczalni Miejscowej. Wypożyczanie materiałów bibliotecznych na wynos, do domu, deklaruje 74% osób biorących udział w badaniu satysfakcji użytkowników Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach³¹. Dokumenty te są przede wszystkim potrzebne do przygotowania się do zajęć w swobodnie wybranym przez każdego użytkownika czasie. Zaletą korzystania z usług Wypożyczalni Miejscowej jest ponadto szybka obsługa na stanowiskach ewidencyjnych, wspomagana przez system elektroniczny, a także redukcja ograniczeń (o ile nie są niezbędne) – przyjazny regulamin, wzrost liczby dokumentów przeznaczonych do wypożyczania, uwzględnianie sygnałów czytelników sugerujących zmianę statusu książek.

Ważnym aspektem działalności jest pozytywny klimat towarzyszący usługom. Bibliotekarze Wypożyczalni Miejscowej stwarzają miłą atmosferę, służą radą, pomocą i informacją w zakresie

³¹ Informacja nt. ankiety oraz jej formularz są dostępne na s. 167 i 171–174 niniejszej publikacji.

pracy tej agendy, organizują obsługę w taki sposób, by wyszukiwanie, zamawianie i wypożyczenie przebiegało sprawnie i szybko. Starają się, aby czytelnicy wciąż wracali po nowe książki, a wypożyczonych nie przetrzymywali. Warte odnotowania jest rozszerzenie oferty usługowej CINIb-y przez wprowadzenie wypożyczeń nocnych czy weekendowych, polegające na możliwości zabierania pozycji przeznaczonych do udostępnienia na miejscu poza bibliotekę. Obserwacja zachowań czytelników wskazuje, że są otwarci na nowe urządzenia i udogodnienia technologiczne oferowane przez Bibliotekę.

Sprowadzanie dla czytelników CINIb-y materiałów z innych bibliotek oraz wypożyczanie zbiorów bibliotek Uniwersytetu Śląskiego innym instytucjom również jest usługą, która cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem. Zmienia się jedynie sposób składania zamówień, narzędzia ich realizacji oraz preferowana forma zamawianych dokumentów. Źródłem satysfakcji dla CINIb-y jest wzrost liczby wypożyczeń ze zbiorów bibliotek Uniwersytetu Śląskiego.

Podsumowując, należy uznać, że usługi świadczone zarówno przez Wypożyczalnię Miejsową jak i Wypożyczalnię Międzybiblioteczną skutecznie i efektywnie służą zaspokajaniu potrzeb informacyjnych kadry naukowo-dydaktycznej oraz studentów. Cały sens funkcjonowania bibliotek zawiera się w usługach, ponieważ „dobra biblioteka to taka, która realizuje usługi, tym samym zaś spełnia oczekiwania użytkowników. Jest wobec nich przyjazna”³².

Bibliografia

- Informator dla czytelników [Biblioteka Główna Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach]*. Katowice 1974.
- KOŁODZIEJSKA J.: *Wypożyczanie międzybiblioteczne*. W: *Encyklopedia współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Red. K. GŁOMBIEWSKI, B. ŚWIDERSKI, H. WIĘCKOWSKA. Wrocław 1976, s. 312.
- KOZIARA A., RAZIK G., WAGA M.: *Nowoczesne usługi i wyposażenie Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach odpowiedzią na potrzeby współczesnego czytelnika biblioteki naukowej*. W: *Biblioteka w komórce? Przyszłość usług bibliotecznych Międzynarodowa Konferencja Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego materiały konferencyjne*. Red. M. WROCŁAWSKA, J. JERZYK-WOJTECKA. Łódź 2013, s. 81–95.
- KUŚ B.: *Elektroniczne i tradycyjne metody zamawiania i dostarczania dokumentów*. „Bibliotekarz” 2003, nr 7/8, s. 20–21.
- KUŚ B., RAZIK G.: *Nowe doświadczenia w wypożyczaniu międzybibliotecznym (na przykładzie Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego)*. „Bibliotekarz” 2001, nr 10, s. 10–12.
- LENCZOWSKI A.: *Organizacja i technika udostępniania zbiorów bibliotecznych*. Warszawa 1978.
- ŁĄCKA G.: *CINIbA – biblioteka otwarta. Sprawozdanie z uroczystego otwarcia (Katowice 12 października 2012)*. „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych” 2013, nr 1, s. 228–232.

³² J. WOJCIECHOWSKI: *Bibliotekarstwo. Kontynuacje i zmiany*. Kraków 1999, s. 57.

- PAWELEC D., WITEK J.: *Centrum Informacji Naukowej i Biblioteka Akademicka (CINiBA) – przed otwarciem*. „Forum Bibliotek Medycznych” 2011, nr 2, s. 74–86.
- PIOTROWICZ G.: *Model hybrydowy współczesnej polskiej biblioteki akademickiej*. W: *Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej*, s. 219–229. <http://bg.p.lodz.pl/images/PDF/piotrowicz.pdf> [dostęp: 10.06.2016].
- RATAJEWSKI J.: *Biblioteka. Cz. 2: Udostępnianie zbiorów i działalność informacyjna*. Katowice 1978.
- RATAJEWSKI J.: *Statystyka biblioteczna*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. Z. ŻMIGRODZKI. Warszawa 1998, s. 362–368.
- RATAJEWSKI J.: *Udostępnianie zbiorów*. W: *Bibliotekarstwo*. Warszawa 1998, s. 158–177.
- SAMBURA A.B., KUŚ B.: *Udostępnianie zbiorów w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 117–128.
- ŚPIECHOWICZ A.: *Źródła informacji o zbiorach biblioteki Uniwersytetu Śląskiego – podkatalogu kartkowego do katalogu komputerowego OPAC*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 39–48.
- TOKARSKA A.: *Udostępnianie zbiorów*. W: *Bibliotekarstwo*. Red. A. TOKARSKA. Katowice 2013, s. 527–541.
- WITEK J.: *Informacja naukowa w Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. Zapytania informacyjne i użytkownicy*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 105–116.
- WOJCIECHOWSKI J.: *Bibliotekarstwo. Kontynuacje i zmiany*. Kraków 1999.
- ŻURAWSKA E.: *Od czytelnika do użytkownika, czyli kilka refleksji w czterdziestą rocznicę powstania biblioteki uniwersyteckiej*. W: *Biblioteka otwarta. Wczoraj i jutro Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego*. Red. M. KYCLER, D. PAWELEC. Katowice 2008, s. 359–361.

Streszczenie

Artykuł dotyczy zagadnień związanych z wypożyczaniem zbiorów w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej. Zaprezentowano działalność Wypożyczalni Miejscowej. Omówiono zasady udostępniania na zewnątrz, odwołując się do pierwszego *Regulaminu udostępniania zbiorów w CINiBA (Załącznik do Uchwały nr 121 Senatu UŚ z dnia 13 marca 2012 r.)*. Przedstawiono statystykę czytelników mających aktywne konto w CINiB-ie (wg statusu oraz podziału na wydziały i uczelnie) oraz podstawowe dane dotyczące wypożyczeń. Przybliżono również działalność Wypożyczalni Międzybibliotecznej.

Słowa kluczowe:

CINiBA, wypożyczanie zbiorów, Wypożyczalnia Miejskowa, praca Wypożyczalni, *Regulamin udostępniania zbiorów w CINiBA* (z 2012 r.), statystyka czytelników, Wypożyczalnia Międzybiblioteczna